

Europarådets pakt for menneskerettighedsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskab

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Europarådets pakt for menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap

Vedtatt innenfor rammen av Ministerkomiteens
rekommandasjon CM/Rek(2010)7

Innledning

Utdanning spiller en vesentlig rolle i å fremme kjerneverdiene til Europarådet:

demokrati, menneskerettigheter og rettsstatsprinsippene og i å forhindre brudd på menneskerettigheter. På mer generelt grunnlag, blir utdanning i økende grad sett på som et bollverk mot økningen i vold, rasisme, ekstremisme, fordommer, diskriminering og intoleranse. Denne økende bevisstheten reflekteres i vedtaket til Europarådets pakt for menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap ("EDC/HRE) av organisasjonens 47 medlemsstater innenfor rammen av rekommandasjon CM/Rec (2010) 7. Pakten som er ikke-bindende, er utviklet over flere år er et resultat av brede høringer og konsultasjoner. Det vil bli et viktig referansepunkt for alle som har med demokrati og medborgerskap og menneskerettigheter å gjøre. Forhåpentligvis kan det sette fokus på og være en pådriver for handling i medlemslandene, så vel som en måte å spre eksempler på god praksis og å høyne standarder i og utenfor Europa.

Europarådets pakt for menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap

Vedtatt innenfor rammen av Ministerkomiteens rekommandasjon CM/Rek(2010)7

Kapittel I – Generelle bestemmelser

1. Omfang

Den foreliggende pakten gjelder menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap som definert i paragraf 2. Den vedrører ikke direkte tilstøtende områder som interkulturell kompetanse, likestillingslære, opplæring i bærekraftig utvikling og fredslære, unntatt hvor disse overlapper med og virker inn på menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap.

2. Definisjoner

Med henblikk på den foreliggende paktens formål skal:

a. «Opplæring til demokratisk medborgerskap» (education for democratic citizenship, EDC) innebære utdanning,

opplæring, bevisstgjøring, informasjon, framgangsmåter og aktiviteter som, ved å utruste elever med kunnskaper og ferdigheter og utvikle forståelse, holdninger og atferd, har som mål å gjøre dem i stand til å utøve og forsvare sine demokratiske rettigheter og plikter i samfunnet, til å verdsette mangfold og til å delta aktivt i det demokratiske livet, med det for øye å fremme og verne folkestyret og rettsstaten.

b. «Menneskerettighetsundervisning» (human rights education, HRE) innebærer utdanning, opplæring, bevisstgjøring, informasjon, framgangsmåter og aktiviteter som, ved å utruste elever med kunnskaper og ferdigheter og utvikle forståelse, holdninger og atferd, har som mål å gjøre dem i stand til å bidra til å utvikle og verne om en felles menneskerettighetskultur i samfunnet, med det for øye å fremme og verne menneskerettigheter og grunnleggende friheter.

c. «Formell læring» innebærer et strukturert utdannings- og opplæringssystem som strekker seg fra barnehagen og grunnskolen gjennom den videregående opplæring og videre til universitetet. Den finner sted i barnehagen og hele grunnopplæringen inkludert fag- og yrkesopplæring og leder fram til formell godkjenning.

d. «Ikke-formell læring» innebærer enhver type utdannings- og opplæringsprogram utenfor den formelle utdanningsstrukturen som er laget for å forbedre en rekke ferdigheter og kompetanser.

e. «Uformell læring» innebærer en livslang prosess der hvert enkelt menneske tilegner seg holdninger, verdier, ferdigheter og kunnskaper fra læringsarenaer og -ressurser i sitt nærmiljø og fra dagliglivet (familie, jevnaldrende, naboer, tilfeldige møter, bibliotek, massemedia, arbeidsliv, fritid, osv.).

3. Forholdet mellom menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap

Menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap er nært beslektede og utfyller hverandre. De avviker mer i fokus og omfang enn i mål og metoder. Opplæring til demokratisk medborgerskap fokuserer hovedsakelig på demokratiske rettigheter og plikter og aktiv deltakelse i forhold til sivile, politiske, sosiale, økonomiske, rettslige og kulturelle samfunnsområder, mens menneskerettighetsundervisning gjelder det bredere spekteret av menneskerettigheter og grunnleggende friheter i alle deler av menneskers liv.

4. Forfatningsmessige strukturer og medlemsstatenes prioriteringer

Målene, prinsippene og retningslinjene som framsettes nedenfor skal anvendes

- a.* med behørig respekt for de forfatningsmessige strukturer i hver medlemsstat, ved å bruke virkemidler som er hensiktsmessige for de aktuelle strukturene;
- b.* under hensyn til hver medlemsstats prioriteter og behov.

Kapittel II – Mål og prinsipper

5. Mål og prinsipper

Følgende mål og prinsipper bør veilede medlemsstatene når de utformer sin politikk, lovgivning og praksis.

- a.* Målet om å gi enhver person som befinner seg innenfor statens territorialgrenser, muligheten til menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap
- b.* Det å lære om demokratisk medborgerskap og menneskerettigheter er en livslang prosess. God læring på dette området omfatter et bredt spekter av aktører, deriblant myndigheter, fagfolk innen utdanning og opplæring, elever, foreldre, læresteder, utdanningsmyndigheter,

tjenestemenn, ikke-statlige organisasjoner, ungdomsorganisasjoner, media og offentligheten.

c. Alle former for utdanning og opplæring, både formell, ikke-formell og uformell, spiller en rolle i denne læringsprosessen og er verdifulle for å fremme dens prinsipper og oppnå dens mål.

d. Ikke-statlige organisasjoner og ungdomsorganisasjoner kan gi verdifulle bidrag til menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap, særlig gjennom ikke-formell og uformell læring, og følgelig trenger de muligheter og støtte for å kunne gi dette bidraget.

e. Metoder og aktiviteter i undervisning og opplæring bør følge og fremme verdier og prinsipper forbundet med folkestyre og menneskerettigheter; særlig bør styringen av læresteder, inkludert skoler, gjenspeile og fremme menneskerettighetsverdier og fremme myndiggjøring og aktiv deltakelse hos elever, undervisningspersonale og andre aktører, inkludert foreldre.

f. En grunnleggende side ved all menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap er å fremme samholdighet og interkulturell dialog og verdsette mangfold og likestilling, inkludert likestilling mellom kjønnene. Ut fra dette formålet er det svært viktig

å utvikle kunnskaper, personlige og sosiale ferdigheter og forståelse som minsker konflikt, øker anerkjennelsen og forståelsen av ulikhetene mellom religiøse og etniske grupper, bygger gjensidig respekt for menneskeverd og felles verdier, oppfordrer til dialog, og fremmer ikke-vold når problemer og tvister skal løses.

g. Et av hovedmålene med all menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap er ikke bare å utruste elever med kunnskap, forståelse og ferdigheter, men også gjøre dem i stand til å ta aktiv del i samfunnet for å forsvare og fremme menneskerettigheter, folkestyre og rettsstaten.

h. Fortløpende opplæring og faglig utvikling for fagfolk innen utdanning og ungdomsledelse, inkludert de som står for slik opplæring, i prinsippene og framgangsmåtene ved menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap, er en viktig del av å gi og opprettholde virkningsfull opplæring på dette området og bør følgelig planlegges og ha tilstrekkelig finansiering.

i. Partnerskap og samarbeid bør oppmuntres blant de mange ulike aktører som tar del i menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå, slik at man

får størst mulig utbytte av bidragene fra slike aktører, deriblant myndigheter, fagfolk innen utdanning og opplæring, elever, foreldre, læresteder, ikke-statlige organisasjoner, ungdomsorganisasjoner, media og offentligheten.

j. Gitt den internasjonale naturen til menneskerettighetsverdier og -plikter og fellesprinsippene som understøtter folkestyre og rettsstaten, er det viktig at medlemsstatene etterstreber og oppmuntrer til internasjonalt og regionalt samarbeid i aktivitetene som omfattes av den foreliggende pakten, og til at man kartlegger og utveksler god praksis.

Kapittel III – Politiske retningslinjer

6. Barnehage og grunnopplæring

Medlemsstatene bør innlemme menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap i læreplanene for barnehage, grunnskole- og videregående nivå, inkludert fag- og yrkesopplæringen. Medlemsstatene bør også fortsette med å støtte, gjennomgå og oppdatere menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap i disse læreplanene for å sikre deres aktualitet og støtte områdets bærekraft.

7. Høyere utdanning

Medlemsstatene bør fremme, med behørig aktsomhet for prinsippet om akademisk frihet, at menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap innlemmes ved institusjoner for høyere utdanning, særlig for kandidater som utdannes for arbeid innen utdanning og opplæring.

8. Demokratisk styring

Medlemsstatene bør fremme demokratisk styring på alle læresteder, både som en ønskelig og fordelaktig styringsmetode i seg selv og som en praktisk måte å lære om og erfare folkestyre og respekt for menneskerettigheter. Medlemsstatene bør på en hensiktsmessig måte oppmuntre og legge til rette for at elever, undervisningspersonale og andre aktører, inkludert foreldre, aktivt deltar i styringen av læresteder.

9. Opplæring

Medlemsstatene bør gi lærere, annet undervisningspersonale, ungdomsledere og veiledere den innledende og kontinuerlige opplæringen og utviklingen de trenger til demokratisk medborgerskap og menneskerettighetsundervisning. Dette bør sikre at de har inngående kunnskaper om og forståelse for emnets mål og prinsipper og

hensiktsmessige undervisnings- og læringsmetoder, så vel som andre nøkkelferdigheter som passer for deres undervisningsområde.

10. Rollen til ikke-statlige organisasjoner, ungdomsorganisasjoner og andre aktører

Medlemsstatene bør støtte rollen som ikke-statlige organisasjoner og ungdomsorganisasjoner spiller ved opplæring til demokratisk medborgerskap og menneskerettighetsundervisning, særlig i ikke-formell læring. De bør anerkjenne disse organisasjoner og deres aktiviteter som en verdsett del av utdanningssystemet, om mulig gi dem den støtten de trenger, og i alle former for utdanning i fullt monn bruke den fagkunnskapen de besitter. Medlemsstatene bør også fremme og skape blest om menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap hos andre aktører, særlig media og offentligheten, for å få mest ut av det bidraget de kan gi på dette området.

11. Evalueringskriterier

Medlemsstatene bør utvikle evalueringskriterier for å vurdere hvor virkningsfulle programmene for menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk

medborgerskap er. Tilbakemelding fra elevene bør utgjøre en vesentlig del av alle slike evalueringer.

12. Forskning

Medlemsstatene bør igangsette og fremme forskning på menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap for å gjøre opp status på området og for å gi de ulike aktører, inkludert myndigheter, læresteder, skoleledere, lærere, elever, ikke-statlige organisasjoner og ungdomsorganisasjoner, et sammenligningsgrunnlag for å hjelpe dem å bedømme og øke sin effektivitet og yteevne og forbedre sine framgangsmåter. Slik forskning kan blant annet omfatte forskning på læreplaner, nyskapende framgangsmåter, undervisningsmetoder og utviklingen av evaluerings-systemer, inkludert evalueringskriterier og -indikatorer. Medlemsstatene bør dele resultatene av sin forskning med andre medlemsstater og aktører når dette er hensiktsmessig.

13. Ferdigheter for å fremme samhörighet, verdsette mangfold og håndtere ulikheter og konflikt

På alle utdanningsområder bør medlemsstatene fremme undervisningsmåter og -metoder egnet for læring i å

leve sammen i et demokratisk og flerkulturelt samfunn, og på å sette elever i stand til å tilegne seg kunnskaper og ferdigheter som trenges for å fremme samhørighet, verdsette mangfold og likestilling, anerkjenne ulikheter – særlig mellom ulike religiøse og etniske grupper – og håndtere uenigheter og konflikter på en ikke-voldelig måte med respekt for hverandres rettigheter, samt bekjempe alle former for forskjellsbehandling og vold, særlig mobbing og trakassering.

Kapittel IV – Evaluering og samarbeid

14. Evaluering og gjennomgang

Medlemsstatene bør regelmessig vurdere sine strategier og politiske retningslinjer som de har vedtatt med hensyn til den foreliggende pakten, og tilpasse disse strategiene og retningslinjene på en hensiktsmessig måte. Dette kan gjøres i samarbeid med andre medlemsstater, for eksempel på regionalt nivå. Enhver medlemsstat kan også be om bistand fra Europarådet.

15. Samarbeid om oppfølgingsaktiviteter

Medlemsstatene bør, når det er hensiktsmessig, samarbeide både med hverandre og gjennom Europarådet for å etterstrebe målene og prinsippene til den foreliggende pakten, ved å

- a. etterstrebe fellesinteressene og prioriteringene som er blitt utpekt på området;
- b. fremme aktiviteter mellom flere stater på tvers av grensene, inkludert det foreliggende nettverket for koordinatorene innen menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap;
- c. utveksle, utvikle, kodifisere og sørge for å viderefremme eksempler på god praksis;
- d. informere og opplyse alle aktører, inkludert offentligheten, om paktens mål og gjennomføring;
- e. støtte europeiske nettverk av ikke-statlige organisasjoner, ungdomsorganisasjoner og fagfolk innen utdanning og opplæring, samt samarbeidet dem imellom.

16. Internasjonalt samarbeid

Medlemsstatene bør dele resultatene av sitt arbeid med menneskerettighetsundervisning og opplæring til demokratisk medborgerskap innenfor Europarådets rammer og med andre internasjonale organisasjoner.

Utdanningsavdelingen
Europarådet

F-67075 Strasbourg Cedex

Tel.: +33 (0)3 88 41 35 29

Fax: +33 (0) 3 88 41 27 88

Internet: <http://www.coe.int/edc>